

Tomasz Pudłocki, *Henryk Rose – pedagog, żołnierz i miłośnik teatru*, „Nasz Przemysł” 2006, nr 8, s. 42

Henryk Rose

Wielokrotnie w ramach tego cyklu starałem się wydobyc osoby mało znane lub zapomniane. Tym razem czas na postać, która jako jedyna w szkolnictwie przemyskim dokonała prawdziwego przełomu teatralnego, a zarazem w okresie nawałnicy bolszewickiej stanęła obok rzeszy ochotników, by w sierpniu 1920 r. bronić Ojczyzny. Henryk Rose był bowiem jedną z tych licznych, barwnych postaci przemyskiego świata inteligencji żydowskiej, która zasymilowana, pracowała nad pogłębieniem współpracy polsko-żydowskiej.

Henryk Ozjasz Rose urodził się 27 VIII 1880 r. w Przemyślu jako syn Izaaka Eliasza i Lei z domu Izraelowicz. W latach 1892–1901 uczęszczał do gimnazjów w Przemyślu, Samborze, Jarosławiu i Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, gdzie zdał 20 IX 1901 maturę. W latach 1901/1902–1904/1905 studiował filologię niemiecką i polską na Wydziale Filozoficznym UJ, a dodatkowo w r. akad. 1906/1907 na Uniwersytecie Wiedeńskim. Zaraz po ukończeniu studiów, 27 IX 1905 r. mianowano go zastępcą nauczyciela w I Gimnazjum w Przemyślu; został przydzielony do filii, która od 1 IX 1907 r. rozpoczęła funkcjonowanie jako Gimnazjum na Zasaniu. Mianowany rzeczywistym nauczycielem w Gimnazjum w Buczaczu od 1 IX 1908 r., po zdaniu 12 VI 1908 r. egzaminu nauczycielskiego przed Krakowską Komisją Egzaminacyjną z języków niemieckiego i polskiego jako przedmiotów głównych i filologii klasycznej jako dodatkowego. Aktywnie działał w buczackim

Kole Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, będąc od 18 I 1912 r. w jego Zarządzie, a 5 III 1913 r. wygłaszając na jego łamach referat „W sprawie zadań domowych z języka niemieckiego”, którego streszczenie opublikowano w „Muzeum” (R. 29: 1913 t. 1 s. 568).

W sierpniu 1914 r. został zmobilizowany jako żołnierz armii austriackiej, pozostając w służbie do listopada 1918 r. Powrócił następnie do pracy w gimnazjum buczackim. Nie na długo. Z dn. 27 III 1920 przeniesiony został do I Gimnazjum w Przemyślu. W okresie wojny polsko-bolszewickiej latem 1920 r. zgłosił się do Wojska Polskiego, uczestnicząc w obronie kraju, za co otrzymał Złoty Krzyż Zasługi.

Po zwolnieniu z wojska zaangażował się w prace I Gimnazjum, gdzie założył teatr uczniowski. Scenę wybudowano w sali gimnastycznej, klasa wykonała prace elektrotechniczne, kierowała orkiestrą i dała aktorów. W specjalnie wydrukowanym na otwarcie sceny szkolnej zaproszeniu pisano o motywach powstania teatru:

Składając hołd tradycji szkoły polskiej i wstępując w ślady wielkich przodków na tym polu, zbudowała młodzież gimnazjum im. J. Słowackiego w Przemyślu w gmachu gimnazjalnym teatr szkolny dla pielęgnowania ojczystego języka, literatury i wielkich myśli przodowników Narodu.

Samo otwarcie sceny, 1 IV 1922 r. stało się ważnym wydarzeniem w życiu kulturalnym, podczas którego odegrano *Zemstę* Fredry – dzień później przedstawienie powtórzone. Odtąd na szkolnej scenie odbywały się regularne przedstawienia. Już 8 kwietnia zorganizowano wieczorek teatralny z okazji 128.

rocznicy bitwy pod Raławicami. Grano jednoaktówkę *Kościuszek w Petersburgu*, w reżyserii prof. Franciszka Lorenza. 3 maja uczniowie, wsparci przez uczennice Gimnazjum M. Konopnickiej, wystawili z okazji wieczoru trzeciomajowego *Powrót pośta*, a 6 i 7 V – *Śluby panięskie*. Oba przedstawienia w reżyserii prof. H. Rosego zebrały bardzo pochlebne recenzje w miejscowej prasie. Teatr szkolny rozwinął się na tyle intensywnie, że pomimo okresu matur i klasyfikacji wystawiono do końca roku szkolnego jeszcze: *Zaczarowane koło* Rydla, 3 i 4 VI – *Damy i huzary*, 8 VI – *Zemstę*, *Pana Geldhaba*, *Chmury Arystofanesa* w reżyserii prof. Bolesława Stojanowskiego, a w ramach wieczorów molierowskich 10 i 11 VI: po francusku *Pocieszne wykwintnisie* w reżyserii dra T. Charzewskiego i *Skapca* w reżyserii prof. H. Rosego – reżysera większości przedstawień. W większości przedstawień role żeńskie grały uczennice Gimnazjum Konopnickiej. Liczba przedstawień, które odbyły się zaledwie w ciągu trzech miesięcy jest wprost zaskakująca jak na możliwości szkolne.

Ewidentnie widać, że przez krótki okres czasu teatr zdominował nie tylko życie kulturalne, ale i codzienne szkoły. Niestety, w latach późniejszych aktywność teatru szkolnego powoli słabła, choć jeszcze w r. szk. 1922/23 wraz z uczennicami gimnazjum Konopnickiej przygotowano 17 II 1923 r. wieczór mickiewiczowski, 20 V 1923 obchody uchwalenia konstytucji majowej, a ponadto wystawiono: *Chmury Arystofanesa*, *Warszawiankę* Wyspiańskiego, *Skapca* Moliera, dwa razy *Grube ryby* Bałuckiego i trzy razy *Damy i huzary* Fredry. Po przeniesieniu

prof. H. Rosego do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie w lecie 1924 r. teatr upadł.

Z dn. 1 IX 1924 r. prof. Rose przeniesiony został do Gimnazjum św. Jacka w Krakowie, a 1 XI 1929 r. do V Gimnazjum im. J. Kochanowskiego w Krakowie. W sprawozdaniu dyrekcji tej szkoły za r. szk. 1932/1933 umieścił rozprawę *Próba nowego ujęcia i stosowania poglądu w nauczaniu języków obcych* (s. 1-17). Wśród wielu inicjatyw, w które zaangażował się na terenie Krakowa był m.in. organizatorem w dn. 3-12 IV 1933 r. wystawy neofilologicznej w gimnazjum z okazji organizacji kursów dla nauczycieli neofilologów z polecenia MWRiOP. Dodatkowo nauczał w latach 30. na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Krakowie. Z dn. 1 VII 1936 przeniesiony do Gimnazjum św. Jacka, a od 1 IX 1938 r. do I Gimnazjum im. B. Nowodworskiego w Krakowie. Trzykrotnie starał się o uzyskanie doktoratu z filologii germańskiej na UJ; otrzymał go po 30 latach od złożenia pierwszego podania, 26 VI 1937 r.

Nieznane są jego losy w trakcie wojny, prawdopodobnie został zamordowany.

Ze związku z Reginą Deiches miał dwoje dzieci: córkę Zofię i syna Jerzego.